

POSTANOWIENIE

Dnia 12 czerwca 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Krzysztof Wiak (przewodniczący)
SSN Joanna Lemańska
SSN Aleksander Stępkowski (sprawozdawca)

w sprawie ze skargi J.S.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki
w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Krakowie w sprawie
o sygn. III AUa 981/22,

z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w Krakowie

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 12 czerwca 2025 r.:

- 1. stwierdza, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Krakowie w sprawie o sygn. akt III AUa 981/22 nastąpiła przewlekłość postępowania;**
- 2. przyznaje J.S. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Krakowie sumę pieniężną w wysokości 5000 (pięć tysięcy) złotych za okres od 8 kwietnia 2021 r. do 11 czerwca 2025 r.;**
- 3. przyznaje radcy prawnemu M.D. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Krakowie kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści złotych), podwyższoną o stawkę podatku od towarów i usług tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu;**
- 4. oddala skargę w pozostałym zakresie.**

Joanna Lemańska Krzysztof Wiak Aleksander Stępkowski

UZASADNIENIE

Skargą, która wpłynęła do Sądu Apelacyjnego w Krakowie 16 maja 2025 r., na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki J.S. (dalej: „skarżąca”) zastępowana przez profesjonalnego pełnomocnika, wniosła o:

1. Stwierdzenie, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Krakowie, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, w sprawie z odwołania skarżącej, III AUa 981/22, nastąpiła przewlekłość postępowania;
2. Wydanie Sądowi rozpoznającemu wskazaną sprawę zalecenia rozpoznania apelacji;
3. Przyznanie od Skarbu Państwa na rzecz skarżącej kwoty 5 000 zł;
4. Zasądzenie od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Krakowie, kosztów postępowania.
5. Przyznanie pełnomocnikowi z urzędu wynagrodzenia za reprezentację w toku niniejszego postępowania według norm przepisanych (przy czym pełnomocnik oświadczyła, że wynagrodzenie to nie zostało pokryte ani w części, ani w całości).

W uzasadnieniu skargi na przewlekłość postępowania (dalej również: „skarga”) podniesiono m.in., że akta postępowania fizycznie przekazano do Sądu Apelacyjnego 2 czerwca 2022 r., a od 3 lat Sąd Apelacyjny nie podjął żadnej czynności procesowej w sprawie, nie rozpoznał apelacji, a nawet nie wyznaczył rozprawy apelacyjnej.

Prezes Sądu Apelacyjnego w Krakowie, w odpowiedzi na skargę, wniósł o jej oddalenie, a w przypadku jej uznania, o przyjęcie mniejszej kwoty odszkodowania. W uzasadnieniu odpowiedzi na skargę na przewlekłość postępowania wskazano m.in., że brak rozpoznania sprawy nie wynika z opieszałości w rozpoznawaniu tej i innych spraw wskutek zaniedbań Prezesa Sądu Apelacyjnego, Przewodniczącego Wydziału, czy sędziów, lecz jest rezultatem braku takich warunków kadrowych i proceduralnych, które umożliwiałyby szybkie i rzetelne rozpoznanie takiej liczby spraw,

jakie wpływały do Sądu Apelacyjnego oraz podano konkretne dane statystyczne dowodzące wieloletnich braków kadrowych.

Prezes Sądu Apelacyjnego w Krakowie, skierował odpowiedź na skargę i samą skargę pismem przewodnim z 30 maja 2025 r. do Sądu Najwyższego Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, nie wskazując przepisów prawa powszechnie obowiązującego, które uzasadniałyby realizację tych czynności w sposób niezgodny z ustawą.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga na przewlekłość postępowania zasługiwała na uwzględnienie.

1. Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (tekst jedn. Dz.U. z 2023 r. poz. 1725, dalej: „ustawa o skardze na przewlekłość postępowania”) – strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego (przewlekłość postępowania). Na mocy art. 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie. Dokonując tej oceny, uwzględnia się łączny dotychczasowy czas postępowania od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi, niezależnie od tego, na jakim etapie skarga została wniesiona, a także charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej złożoności, znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania.

Stosownie do art. 5 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, skargę wnosi się w toku postępowania w sprawie.

2. Utrwalone orzecznictwo Sądu Najwyższego wskazuje, że o przewlekłości postępowania apelacyjnego można w szczególności mówić w przypadku beczynności sądu drugiej instancji polegającej na niewyznaczeniu rozprawy apelacyjnej w ciągu 12 miesięcy od daty wpłynięcia apelacji (por. postanowienia Sądu Najwyższego z: 12 maja 2005 r., III SPP 96/05, OSNP 2005, nr 23, poz. 384; 16 marca 2006 r., III SPP 10/06, OSNP 2007, nr 7-8, poz. 120; 21 marca 2006 r., III SPP 13/06, OSNP 2007, nr 7-8, poz. 121; 18 maja 2016 r., III SPP 53/16; 14 lipca 2016 r., III SPP 55/16; 7 marca 2017 r., III SPP 6/17; 21 lutego 2018 r., III SPP 3/18; 13 grudnia 2018 r., I NSP 62/18; 24 stycznia 2019 r., I NSP 87/18; 27 marca 2019 r., I NSP 88/18; 5 kwietnia 2022 r., I NSP 66/22). Nie oznacza to jednak, że w każdym przypadku, w którym przekroczony został okres 12 miesięcy, w czasie których nie wyznaczono terminu rozprawy, automatycznie następuje przewlekłość postępowania w rozumieniu ustawy. Ocena wywiązania się z obowiązku rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie zależy od konkretnych okoliczności, a zatem wymaga uwzględnienia wielu czynników wpływających na tok postępowania. Powyższe oznacza, że przewlekłość postępowania ocenia się w każdej sprawie w sposób indywidualny, z uwzględnieniem wymienionych okoliczności.

3. Akta sprawy wraz z apelacją organu rentowego wpłynęły do Sądu Apelacyjnego w Krakowie 2 czerwca 2022 r.

Z akt sprawy wynika, że 20 maja 2025 r. sędzia przewodniczący wyznaczył termin rozprawy apelacyjnej na dzień 30 lipca 2025 r.

4. W świetle przytoczonego wyżej, utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego oraz okoliczności faktycznych sprawy, nie ulega wątpliwości, iż czas oczekiwania na wyznaczenie rozprawy apelacyjnej w analizowanej sprawie został przekroczony i wynosi prawie 3 lata. W ocenie Sądu Najwyższego, w powyższych okolicznościach uzasadnione jest stwierdzenie przewlekłości postępowania w sprawie III AUa 981/22 toczącej się przed Sądem Apelacyjnym w Krakowie.

Sąd Najwyższy nie dopatrył się przy tym w omawianym przypadku przesłanek, które mogłyby uzasadniać liczącą taki okres zwłokę w rozpoznaniu sprawy III AUa 981/22.

5. Przechodząc do oceny argumentacji podniesionej przez Prezesa Sądu Apelacyjnego, mającej wskazywać na bezzasadność skargi, w orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się, że organizacja pracy wymiaru sprawiedliwości pozostaje bez wpływu na stwierdzenie przewlekłości postępowania w sprawie, w której wniesiono skargę (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 21 marca 2006 r., III SPP 13/06, OSNP 2007, nr 7-8, poz. 121). Może ona co najwyżej prowadzić do stwierdzenia, że przewlekłość postępowania w konkretnej sprawie nie jest wynikiem zaniedbań, czy też uchybień, ze strony sędziego referenta lub sądu. Jednak to na Państwie spoczywa obowiązek stworzenia warunków należytego sprawowania władzy jurysdykcyjnej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 marca 2006 r., III SPP 10/06, OSNP 2007, nr 7-8, poz. 120).

W postanowieniu z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21, Sąd Najwyższy trafnie podkreślił, że dla strony czy też uczestnika postępowania nie ma znaczenia, gdzie tkwi źródło przewlekłości postępowania: czy w zaniedbaniach i opieszałości sądu, przepracowaniu czy objętości referatu sędziego, czy też w zaniechaniach, których dopuściło się państwo nie przyjmując rozwiązań zapobiegających systemowej przewlekłości postępowań. Zła organizacja wymiaru sprawiedliwości, brak odpowiedniego budżetu czy też zbyt duża liczba spraw przypadająca na jednego sędziego nie powinny obciążać uczestników postępowania.

Ostatecznie Sąd Apelacyjny jako jednostka reprezentująca Skarb Państwa ponosi zatem formalną odpowiedzialność za niewłaściwe wywiązywanie się przez Państwo z powyższego obowiązku.

Konsekwencją stwierdzenia, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Krakowie w sprawie III AUa 981/22 nastąpiła przewlekłość postępowania, jest obowiązek rozstrzygnięcia w przedmiocie żądania skarżącej zasądzenia na jej rzecz kwoty 5 000 zł tytułem odpowiedniej sumy pieniężnej.

Uwzględniając skargę, zgodnie z art. 12 ust. 4 i ust. 5 pkt 1 ustawy o skardze na przewlekłość, Sąd Najwyższy przyznał na rzecz Skarżącej od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Krakowie sumę pieniężną w żądanej kwocie 5 000 zł.

Przyjmuje się, że suma pieniężna w rozumieniu art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania stanowi sankcję dla Państwa za wadliwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości oraz rekompensatę dla skarżącego za krzywdę moralną spowodowaną przewlekłością postępowania. Przy czym wysokość tej sumy pieniężnej musi być proporcjonalna do wielkości zwłoki (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21) i mieścić się w granicach od 2000 do 20 000 zł. Jednocześnie kwota zasądzana na podstawie art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania musi obejmować kwotę nie mniejszą niż 500 zł za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, niezależnie od tego, ilu etapów postępowania dotyczy stwierdzona przewlekłość postępowania. Sąd może przyznać sumę pieniężną wyższą niż 500 zł za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, jeżeli sprawa ma szczególne znaczenie dla skarżącego, który swoją postawą nie przyczynił się w sposób zawiniony do wydłużenia czasu trwania postępowania.

Określając wymiar przyznanej skarżącej sumy pieniężnej, Sąd Najwyższy miał na uwadze, że w badanej sprawie postępowanie sądowe, zainicjowane odwołaniem Skarżącej (wniesionym 8 kwietnia 2021 r.) od decyzji organu rentowego, trwało już łącznie ponad 4 lata. Przewlekłość postępowania wystąpiła przy tym na jednym z jego etapów, tj. w postępowaniu apelacyjnym, i na moment wniesienia skargi trwała prawie 3 lata (licząc od momentu przekazania akt wraz z apelacją do Sądu Apelacyjnego w Krakowie). Jednocześnie nie ulega wątpliwości, że w rozpoznawanym przypadku nie była ona spowodowana ani materią sprawy, ani jej zawartością, ani obstrukcyjnym zachowaniem skarżącej.

Sąd Najwyższy wziął pod uwagę również postępowanie Prezesa Sądu Apelacyjnego w Krakowie przy nadaniu skardze biegu. Prezes Sądu Apelacyjnego swoim działaniem utrudniał skarżącej złożenie skargi na przewlekłość. Mimo niebudzących wątpliwości przepisów, określających właściwą izbę Sądu Najwyższego (art. 26 § 1 pkt 10 u.SN.), Prezes ten samodzielnie, wbrew prawu i wbrew swoim kompetencjom, zmienił adresata skargi,

przekazując ją do Sądu Najwyższego Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, która w świetle obowiązującego prawa nie jest właściwa w tym zakresie. Jest to działanie utrudniające złożenie skargi na przewlekłość postępowania, co, zważywszy ewidentny stan przewlekłości w sprawie, jest szczególnie naganne.

Z powyższych względów, Sąd Najwyższy uznał, że przyznana skarżącej na podstawie art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość kwota 5 000 zł w związku ze stwierdzeniem przewlekłości w sprawie jest adekwatna do przyczyn stwierdzonej przewlekłości.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 12 ust. 2 i 4 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, orzekł jak w pkt 1 i 2 sentencji postanowienia.

W pkt 4 sentencji Sąd Najwyższy orzekł o oddaleniu skargi na przewlekłość postępowania w pozostałym zakresie tj. w zakresie wniosku o zasądzenie od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Krakowie kosztów postępowania, z uwagi na fakt, że skarżąca takich kosztów nie poniosła. Również z akt sprawy wynika, że 20 maja 2025 r. sędzia przewodniczący wyznaczył termin rozprawy apelacyjnej na 30 lipca 2025 r., stąd Sąd Najwyższy nie wydał zaleceń na podstawie art. 12 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, a zatem i w tej części wniosek skarżącej oddalił.

6. Na podstawie § 23 ust. 4 w zw. z § 4 ust. 3 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz.U. 2024, poz. 764) Sąd Najwyższy orzekł jak w pkt 3 sentencji.

Joanna Lemańska Krzysztof Wiak Aleksander Stępkowski

[K.O.]

[a.ł.]